

Riktlinjer för användning av artificiell intelligens i undervisning och lärande vid Vasa övningsskola

**Godkänd av rektorsgruppen vid
Vasa övningsskola 19.5.2025**

Innehåll

1. Allmänt om artificiell intelligens (AI).....	1
1.1 Definition av begreppet artificiell intelligens	1
1.2. Utgångspunkter för användning av AI vid Vasa övningsskola	1
2. Rekommendationer för lärare och personal	1
2.1 Artificiell intelligens vid Vasa övningsskola	1
2.2 Etik, transparens, skydd för personuppgifter, konfidentiell information och upphovsrättsligt skyddat material.....	2
2.3 Godkända AI-verktyg för lärare och personal vid Vasa övningsskola	2
2.4 AI vid bedömning.....	3
2.5 Vasa övningsskolas AI-trafikljusmodell.....	3
3. Rekommendationer för elever och gymnasiestuderande	4
3.1 Användning av AI-verktyg eller AI-genererat material på rätt sätt	4
3.2 Fusk med hjälp av AI	5
3.3 Godkända AI-verktyg för elever och studerande vid Vasa övningsskola.....	5
4. Källor och stödmaterial.....	6

1. Allmänt om artificiell intelligens (AI)

1.1 Definition av begreppet artificiell intelligens

Artificiell intelligens (AI) är ett samlingsbegrepp som syftar på ett antal olika tekniker som gör att datorer bearbetar data på ett till synes intelligent sätt.

Definitionen av AI-system är enligt Europaparlamentets och -rådets förordning (EU 2024/1689) ett maskinbaserat system som är utformat för att fungera med varierande grad av autonomi och som kan visa anpassningsförmåga efter att ha införts och som, för uttryckliga eller underförstådda mål, drar slutsatser som är härledda från den indata det tar emot, om hur utdata såsom förutsägelser, innehåll, rekommendationer eller beslut som kan påverka fysiska eller virtuella miljöer, ska genereras.

AI-tjänster (till exempel ChatGPT, Microsoft Copilot, Google Gemini, Duck AI, Claude och Apple Intelligence) är AI-system som kan producera text, bilder, ljud och varierat innehåll baserat på den data de tränats på.

1.2. Utgångspunkter för användning av AI vid Vasa övningsskola

Vasa övningsskola (VÖS) vill uppmuntra till aktiv användning av ny teknik och artificiell intelligens. En aktiv och pedagogiskt motiverad användning av ny teknik och AI vid VÖS förutsätter att man medvetet följer juridiska regler och etiska principer för sådan användning.

Vid användning av AI-verktyg är det viktigt att särskilja mellan AI-verktyg som används i öppen miljö och AI-verktyg som används i sluten miljö för kontrollerade syften. Med öppen miljö avses AI-verktyg som är nätbaserade och tillgängliga för en bred målgrupp. Användning i sluten miljö kan t.ex. vara ett AI-verktyg som används internt inom Vasa övningsskola eller Åbo Akademi och körs på Åbo Akademis servrar eller på enhetens hårddisk.

2. Rekommendationer för lärare och personal

Användning av AI-verktyg är enligt ÅA:s rutin tillåtet som stöd för undervisning och lärande. Lärare har rätt att begränsa användningen av AI-verktyg i ett särskilt studieavsnitt eller i en viss uppgift. Läraren ska ge elever och studerande tydlig information om principerna för användningen av AI-verktyg i studieavsnitt, sekvenser, lektioner eller i specifika uppgifter. I de fall användningen av AI-verktyg är tillåtet ska läraren be studerande beskriva hur de har använt AI i en uppgift.

2.1 Artificiell intelligens vid Vasa övningsskola

För Vasa övningsskolas lärare och personal gäller på ett övergripande plan de styrdokument och instruktioner som Åbo Akademi har publicerat på sitt intranet:

<https://abofi.sharepoint.com/sites/intra-ict/SitePages/Artificiell-intelligens-vid-%C3%85A.aspx> (kräver ÅA-inloggning). Åbo Akademis AI-rekommendationer består av:

- reglemente om användning av artificiell intelligens vid Åbo Akademi
- rutin för användning av AI-verktyg i forskning, undervisning och studier

- information om Generativ AI i undervisning, studier och forskning
- lista över rekommenderade AI-verktyg.

2.2 Etik, transparens, skydd för personuppgifter, konfidentiell information och upphovsrättsligt skyddat material

Det är varje lärares ansvar att diskutera vikten av att använda AI på ett etiskt sätt. Elever och gymnasiestuderande behöver på ett åldersanpassat sätt handledas i vilka för- och nackdelar samt möjligheter och risker det innebär att använda AI-verktyg utgående från följande:

- **Etik:** AI-verktyg ska användas ansvarsfullt och etiskt.
- **Transparens:** Användningen av artificiell intelligens anges på det sätt som krävs enligt vedertagen praxis. Se ÅA:s intra för information om hur man beskriver användning av AI-baserade verktyg i t.ex. övningsuppgifter.
- **Skydd för personuppgifter:** För att skydda ens egna och andras personuppgifter ska personuppgifter i regel inte matas in i något AI-verktyg. Om det är nödvändigt, får personuppgifter hanteras endast i sådana AI-verktyg som är skyddade i slutna miljöer och som Åbo Akademi godkänner för ändamålet.
- **Konfidentiell information:** Det är endast tillåtet att mata in eller behandla konfidentiell information i skyddad, sluten miljö och i verktyg som Åbo Akademi godkänner för ändamålet. (Se ÅA:s information om godkända AI-verktyg)
- **Upphovsrätt:** Grundprincipen är att upphovsrättskyddat material inte ska matas in för bearbetning av AI-verktyg. Vid särskilda fall kan det ändå vara möjligt att behandla upphovsrättskyddat material, men då är det endast tillåtet att mata in eller behandla upphovsrättskyddat material i skyddad, sluten miljö och i verktyg som Åbo Akademi godkänner för ändamålet eller i verktyg som säkrar att upphovsrätterna inte kränks.

2.3 Godkända AI-verktyg för lärare och personal vid Vasa övningsskola

Lärare och personal vid Vasa övningsskola kan i sitt arbete använda de AI-verktyg som är rekommenderade av Åbo Akademi, nämligen:

- Microsoft 365 Copilot Chat är en AI-assistent för att bl.a. få svar på frågor, generera innehåll och analysera data. OBS! Det är INTE tillåtet att behandla personuppgifter eller konfidentiell eller känslig information i Copilot Chat
- Buzz Transcribe är ett AI-baserat program för att transkribera ljudfiler, tex. intervjuer, på ett datasäkert sätt
- samt de verktyg som är godkända för elever och studerande.

Se ICT:s information om godkända AI-verktyg på Åbo Akademi's intranet:

<https://abofi.sharepoint.com/sites/intra-ict/SitePages/Artificiell-intelligens-vid-%C3%85A.aspx>.

Listan över godkända AI-verktyg kan uppdateras.

I undervisningen får lärare enligt ÅA:s rutin använda endast verktyg som är godkända av Vasa övningsskola/Åbo Akademi och tillgängliga för elever och studerande utan avgift, vilka inte heller kräver separat registrering på en extern tjänst. Dessa verktyg beskrivs närmare i kapitel 3.3 Godkända AI-verktyg före elever och studerande vid Vasa övningsskola.

2.4 AI vid bedömning

Summativ bedömning kan inte delegeras till AI men AI kan användas som stöd vid formativ bedömning. Lärandeanalytik kan användas formativt för att synliggöra lärandet men ej som grund för summativ bedömning.

Om artificiell intelligens utnyttjas som hjälp i bedömningen ska man vid bedömningen av kunnande och lärande följa läroplans- och examensgrunderna för varje utbildningsnivå och utbildningsform samt beakta UBS AI-riktlinjer. Det är även ytterst viktigt att beakta punkterna i kapitel 2.2 ovan. Även om AI används som hjälp i bedömningsprocessen ska besluten om bedömningen fattas av den person som ansvarar för bedömningen, och beslutsfattandet i anknytning till bedömningen kan inte överlåtas till artificiell intelligens.

2.5 Vasa övningsskolas AI-trafikljusmodell

I undervisningen och framför allt när uppgifter ges till elever och studerande behöver läraren alltid vara tydlig med om och i så fall hur AI-verktyg får användas. För att skapa en gemensam förståelse och ett gemensamt sätt att kommunicera detta ska, alltid då det är möjligt, Vasa övningsskolas AI-trafikljusmodell användas.

Trafikljusmodell för att styra användningen av artificiell intelligens i lärandeuppgifter

RÖD – AI är förbjudet.

Lärandeuppgiften ska genomföras utan hjälp av artificiell intelligens. Eleven/den studerande ska endast använda sina egna kunskaper, sin förståelse och sina färdigheter. Att använda AI är förbjudet och tolkas som fusk.

GUL – AI får användas. Berätta hur!

Artificiell intelligens får, men måste inte, användas i lärandeuppgiften. Eleven/den studerande ska, enligt lärarens anvisningar, tydligt ange hur AI använts. Hen behöver även kritiskt utvärdera slutresultatet. Om eleven/den studerande inte berättar hur AI använts tolkas det som fusk.

Grön – AI ska användas. Berätta hur!

I lärandeuppgiften ska artificiell intelligens användas. Eleven/den studerande ska, enligt lärarens anvisningar, tydligt ange hur AI använts. Hen behöver även kritiskt utvärdera slutresultatet. Användningen av AI i uppgiften är ett av bedömningskriterierna.

Brickorna med olika färger ovan kan laddas ner som bilder från Vasa övningsskolas Intranet (Intranet > Allmänt > Filer > Handlingsplaner och riktlinjer > AI riktlinjer). Brickorna kan sedan användas i dokument och presentationer för att kommunicera till elever och studerande på vilket sätt AI-verktyg får användas. I samma mapp på intranet finns även en powerpoint-presentation med texterna ovan.

3. Rekommendationer för elever och gymnasiestuderande

Elever och gymnasiestuderande ansvarar alltid själva för innehållet i text-, bild-, ljud- och videomaterial som de producerar. Användningen av AI-verktyg kräver alltid att man noggrant granskar materialet som erhålls. AI-verktyg ska aldrig användas för att producera t.ex. ett slutligt inlämningsarbete. Ett material som skapats med hjälp av AI-verktyg får inte presenteras som om det skulle vara producerat av eleven eller studerande själv.

Om en elev eller gymnasiestuderande har använt ett AI-verktyg i en uppgift ska hen redogöra för hur AI-verktygen har använts. Man ska beskriva vilka verktyg som använts samt hur och varför de använts. AI-verktyg är i sig ingen referens.

Elever och studerande ska alltid följa lärarens anvisningar. Om läraren inte uttryckligen förbjuder användning, får AI-verktyg användas som stöd för lärandet, dock alltid med beaktande av etik, transparens, skydd för personuppgifter, konfidentiell information och upphovsrättsligt skyddat material.

3.1 Användning av AI-verktyg eller AI-genererat material på rätt sätt

Eleven eller gymnasiestuderanden:

- ska kontrollera vilka anvisningar läraren ger för användningen av AI i en viss uppgift. Läraren kan tydliggöra hur AI-verktyg får användas med hjälp av Vasa övningsskolas AI-trafikljusmodell. Trafikljusmodellen beskrivs i kapitel 2.5 ovan
- ska, när det är tillåtet att använda AI, komma ihåg att i sitt arbete dokumentera på vilket sätt AI använts
- får aldrig använda t.ex. AI-generade bilder och text och påstå att det är egna bilder eller egen text
- får normalt använda AI för att översätta texter för eget bruk, men i t.ex. språkundervisningen kan annat gälla
- får normalt använda textbehandlingsprogrammets språkkontroll, men i t.ex. språkundervisningen kan annat gälla
- ska aldrig hantera personuppgifter, konfidentiell information eller upphovsrättsskyddat material i AI-baserade tjänster.

Grundregeln för användningen av AI-baserade verktyg är att skribenten alltid i detalj ska beskriva hur verktyget har använts. Om AI använts som hjälp för att producera svar på en övnings- eller examinationsuppgift ska eleven/gymnasiestuderanden i arbetet redogöra för hur du använt AI.

Generativa AI-verktyg, t.ex. Duck AI, Copilot eller ChatGPT, är ingen källa eller upphovsman, men överlag ska referenser anges för allt som inte är egna tankar.

Man kan inte citera text skapad av t.ex. Copilot eller ChatGPT eller referera till Copilot som till en källa, eftersom det inte är möjligt att gå tillbaka till AI-verktygets text. Man behöver alltså sträva efter att ha en originalkälla som man hänvisar till. Notera att s.k. referenser som ChatGPT uppger kan vara påhittade, så kontrollera alltid att referenserna existerar och stämmer.

Om man låter översätta ett citat t.ex. med hjälp av ett AI-verktyg, så ska man komma ihåg att ange att det är fråga om citat, men också att det är ett översatt citat. Man ska också ange att det är översatt med hjälp av verktyget, men kontrollerat av dig själv.

3.2 Fusk med hjälp av AI

Om text-, bild-, ljud- eller videomaterial som skapats av AI presenteras som om det skulle vara producerat av eleven eller gymnasiestuderanden själv är det fusk på motsvarande sätt som plagiering (se för grundläggande utbildningens del *"Disciplinära åtgärder och åtgärder för att trygga säkerheten"* och gymnasiets del *"Plan för användningen av disciplinära åtgärder och förfaringssätt"*).

3.3 Godkända AI-verktyg för elever och studerande vid Vasa övningsskola

Microsoft Copilot Chat (kan användas från 13 års ålder)

Copilot Chat är en AI-driven assistent från Microsoft som är integrerad i Microsoft 365. Använd alltid Copilot Chat som inloggad användare! "Dataskydd för företag" är nämligen aktiverad för tjänsten då användaren är inloggad med abo.fi-användarkonto.

Larabot - <https://larabot.se/> (kan användas i åk 1-6)

Larabot.se är en lösning stött av Innovasjon Norge som ger tillgång till artificiell intelligens (AI) speciellt utformad för elever och lärare i skolan. Tjänsten är utformad och utvecklad med fokus på sekretess och säkerhet. Elever och lärare kan genom tjänsten föra interaktiva samtal med AI via en mängd anpassade chattrobotar.

Duck AI - <https://duck.ai/>. (kan användas från 13 års ålder)

Duck AI är en generativ AI-tjänst som är gratis och säker att använda. Användaren behöver inte logga in och chattar hålls privata, sparade på användarens egen enhet. Chattarna anonymiseras och används inte för att träna upp AI-modeller.

AI-funktioner i befintliga e-läromedel

I skolans undervisning används olika elektroniska läromedel från olika förlag och tjänsteleverantörer. AI-verktyg som finns eller kommer att finnas tillgängliga som en del av dessa elektroniska läromedel kan användas enligt instruktionerna i läromedlet och lärarens anvisningar.

Digitala läromedel för undervisning i AI-litteracitet

Dessa läromedel och verktyg kan användas för att lära sig om hur AI-tränas och fungerar. används Verktögen kan användas direkt i webbläsaren på en telefon, iPad eller en dator. Exempel

- AILIT-projektets lektionsplaner - <https://ailit.fi/wp/2025/02/05/ailits-lektionsplaner/>
- GenAI Teachable Machine - <https://tm.gen-ai.fi/image/general1>
- GenAI Somekone - <https://somekone.gen-ai.fi/start>

4. Källor och stödmaterial

AILit (2025). AILITs lektionsplaner. <https://ailit.fi/wp/2025/02/05/ailits-lektionsplaner/>

Europeiska Unionen (2024). Europeiska unionens AI-förordning. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>

Europeiska Unionen (2025). Etiska riktlinjer för lärare om användningen av artificiell intelligens (AI) och data vid undervisning och inläring. https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/use-artificial-intelligence-ai-and-data-teaching-and-learning_sv

Utbildningsstyrelsen (2025). Lagstiftning och rekommendationer för artificiell intelligens inom småbarnspedagogik och utbildning. <https://www.opph.fi/sv/ai-rekommendationerna>

Åbo Akademi (2025). Artificiell intelligens vid ÅA. <https://abofi.sharepoint.com/sites/intra-ict/SitePages/Artificiell-intelligens-vid-%C3%85A.aspx> (Åbo Akademis intranet, kräver inloggning)

Åbo Akademi (2025). Reglemente om användning av artificiell intelligens vid Åbo Akademi. https://abofi.sharepoint.com/sites/intra-ict/SiteAssets/SitePages/Artificiell-intelligens-vid-%C3%85A/reglemente_om_anvandning_av_artificiell_intelligens_vid_abo_akademi_190991.pdf?web=1 (Åbo Akademis intranet, kräver inloggning).

Åbo Akademi (2025). Generativ AI i undervisning. <https://abofi.sharepoint.com/sites/intra-undervisa/SitePages/AIundervisningen.aspx> (Åbo Akademis intranet, kräver inloggning).